

УДК 316.422(497.11)(049.3)
DOI: <https://doi.org/10.22182/ni.4112022.13>
Приказ

*Саво Симић**

*Институт за политичке
студије, Београд*

ГЕОПОЛИТИЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ - ИЗМЕЂУ ЕВРОПСКЕ ПЕРИФЕРИЈЕ И РЕГИОНАЛНЕ ПОЛУПЕРИФЕРИЈЕ



Владимир Вулећић. 2008.
*Између националне прошлости
и европске будућности.*
Београд: Службени гласник.
178 стр.

* savo.simic95@gmail.com

Аутор изражава уводну напомену да је приказано дело настало пре 14 година. Разлог тренутног приказа је у разматрању садашњег полит-економског положаја Републике Србије у односу на ново-старо политичко окружење. Релевантност дела присутна је у тези о неуспеху државоцентричне стратегије и модела конкурентске предности у транзицији од периферне ка полупериферној геополитичкој позицији.

Наслов књиге Владимира Вулећића, иницијално код читаоца ствара осећај очигледне дихотомије или некомпатибилности између национализма европских држава и интегративних тј. развојних токова наднационалних заједница попут Европске уније. Друго тумачење наслова је уже и конкретизованије од претходног и имплицира да се Република Србија налази у расцепу између националне прошлости деведесетих година двадесетог века, као регресивног политичког усмерења и будућности у Европској унији, као неизвесног, али крајње пожељног одредишта. Потоњи пример би правилније одразио садржај дела, иако би само таквим одређењем, значајно ограничили богат емпиријски рад који нам је приказан кроз различита научна истраживања.

Књига је подељена на осам поглавља од којих већина на одређен начин проматра и врши компарацију односа, вредности и ставова у различитим областима Србије и Европске уније. Усмерење аутора ка поменутом односу технички га не спречава у могућности испитивања ширег опсега релација локалног и глобалног односно центра и периферије што ће у наредном одломку бити објашњено. На крају сваког поглавља као додатка, остављен је новинарски чланак аутора из дневног листа „*Политика*“. Ту се углавном износе додатни аргументи у прилог претходно изнетој тврдњи или се допунски појашњава ауторов став о одређеном питању. На пример, у првом поглављу се критикује тренутни глобални систем, али у новинском чланку, аутор формулише глобализацију као процес који, када је вредносно ослобођен, представља друштвено незаменљив механизам протока идеја, људи, културне размене и информација.

Као што смо већ нагласили да ће бити објашњено, аутор заправо одмах започиње књигу интерпретацијом тренутног стања глобалног система. Његова теза је да се глобални поредак заснован на преимућству Сједињених Држава - одржаван либералном

идеологијом па потом замењен неоконзервативизмом - полако урушава. Позиција којом дефинише слом глобалног система, базира се на недостатку *легитимитета*, односно (не)поверења велике глобалне хетерогене скупине да ће им систем континуиране акумулације капитала у дужем периоду обезбедити најбоље могуће животне услове. Емпиријске доказе своје констатације изражава исказом ниског поверења у институције, слабог учешћа грађана у политичким и изборним процесима, повећаним степеном релативног сиромаштва и повратку регресивним агенсима тј. радикализацијом верске и националне политике.

Ослањајући се на Гиденсово дело о последицама модерности, Вулетић сматра да је *национална држава* као један од четири стуба конструкције глобалног поретка, поред *међународне поделе рада*, *економије* и *војног поретка*, први напукао. Противречности глобалног капитализма јесу да истовремено захтева јаку и слабу државу. Јаку да обезбеди монополски статус мултинационалних конгломерата за акумулацију капитала и слабу да изврши економску дерегулацију и умањи сопствени суверенитет. Слично Гаетану Моски или

Вилфреду Парету односно елитистичким теоријама, глобални поредак је подељен на моћну и организовану мањину и немоћну диференцирану већину. Према га експлицитно не наводи, Вулетић се ослања на Имануела Волерстина, тачније његову студију о светском систему при подели света на *центар*, *полупериферију* и *периферију*. Пишући о ефектима глобалних ризика по све делове света, Вулетић наведену поделу модификује тезом – али исту тезу детаљније не разрађује - Мануела Кастелса о трансформацији те поделе као територијално неразграничене. Сам Кастелс истиче: „Глобална је економија дубоко асиметрична. Али не у једноставном облику средишта, полупериферије и периферије, или следећи директну супротност између Севера и Југа; стога што постоји неколико “средишта” и неколико “периферија”, те стога што су и Север и Југ изнутра толико разнолики да нема аналитичког смисла користити се тим категоријама“ (Castells, 2000, str. 141). Кључни фактор у укидању глобалног провизоријума проналази у новом друштвеном покрету информатичких произвођача, „деци слободе“ или нове левице Инглхартових постматеријалистичких вредности, иако признаје да је њихов тренутни утицај значајно

ограничен на глобални центар.

Наредним поглављем се формулише двострука природа, политичка и економска, Волерстинове односно Кастелсове поделе и у складу са њом одређује тренутни положај Републике Србије. Оцењује се да је политички периферна она држава која потпуно зависи од свог окружења и која није у стању да самостално доноси одлуке. Слично њој, полупериферна је зависна од окружења – центра – али способна да буде регионални *checks and balances* или нека врста регионалног медијатора.

Економски се ова подела заснива на глобалној подели рада. Центар производи робу високе вредности, полупериферија се заснива на масовној производњи јефтине радне снаге, периферија на употреби дарова природе и Четврти свет на производњи, раду и роби која није од вредности на глобалном тржишту. Вулетић ипак са правом додаје да је тешко један ентитет сврстати искључиво у једну категорију, јер границе центра, полупериферије, периферије и Четвртог света, нису омеђене државним границама. У једној држави могу се испољити различити облици рада. Смерница којом се треба руководити при економској категоризацији једне државе

јесте, ком од наведених облика рада највећи део популације те државе припада.

Када је реч о Републици Србији, разматра се не само њена периферна позиција, већ и потенцијалне стратегије у корист померања ка полупериферној оси. Прва, *државоцентрична* стратегија подразумева окренутост ка територијалном проширењу на којој се инсистирало у претходном периоду и за коју Вулетић сматра да се показала неефикасном. Друга стратегија ка политичкој полупериферији коју Вулетић детерминише успешном, подразумева претходну економску транзицију земље из периферног у полупериферни положај. Економска трансформација није без препрека, јер захтева стабилне и на сарадњи изграђене регионалне и међусуседске односе, као и промену економског пословања од *конкурентских предности* ка *конкурентској логици*. Базирање економије на конкурентској предности попут јефтине радне снаге или високих државних субвенција само ствара нове стране монополе, док конкурентска логика инсистира на формирању и јачању регионалног тржишта, које би временом створило услов за излазак тржишно најбољег од локалног на глобално. Другим

речима, није за очекивати промену положаја Републике Србије на глобалној полит-економској мапи без целокупних промена на локалу. Читав регион мора предузети одређене кораке у намери да се промени положај свих унутар њега.

Ипак за напредак на глобалној и регионалној лествици, економски фактор *per se* није довољан. Потребно је улагати у људски фактор попут културног, образовног и здравственог система, затим у радно окружење и доквалификацију тренутног кадра. У симбиози таквог деловања могуће је очекивати дугорочан прогрес супротан тренутној друштвеној и радној дехуманизацији.

У осталим тематским целинама се истражује однос домаће политичке и европске политичке елите према роковима, организацији и пословним обавезама, преко испитивања ставова локалних и страних менаџера који послују у Републици Србији о радном времену, хијерархији, планирању пословања и дисциплини, затим усклађености стандарда, ресурса и метода предавања и испитивања на Економском факултету у Београду са европским, али и другим светским факултетима, па све до комплементарности и подударности у осећањима

европејства српске економске и политичке елите са истим елитама европских држава и чланица Европске уније. Уопштено ова истраживања садрже квалитетан емпиријски материјал за будуће компарације Републике Србије и других европских тј. држава чланица Европске уније у поменутих областима. Уједно представљају корисно и приступачно штиво за младе друштвене истраживаче, не само због практичне методолошке поставке истраживања, него и због валоризације и анализе добијених резултата.

* Овај рад је примљен 10. фебруара 2022. године, а прихваћен на састанку Редакције 25. марта 2022. године.